

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นกระบวนการทางสังคมอย่างหนึ่ง สังคมใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคุณภาพให้แก่คนในสังคม เพื่อความเจริญก้าวหน้าและความอยู่รอดของสังคม การศึกษาที่จัดขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือทางสังคมนี้จะได้ประโยชน์มากหรือน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับ หลักสูตร หลักสูตรจึงมีความสำคัญมากในการจัดการศึกษา เพราะเป็นหัวใจสำคัญ เป็นสิ่งชี้ให้เห็นว่าการศึกษาที่จัดให้แก่เด็กนั้นเน้นหนักไปทางใด¹ ดังนั้นการจัดการศึกษาของประเทศใดสังคมใดก็ตามจะก้าวหน้าด้วยดีย่อมต้องอาศัยการจัดหลักสูตรเป็นพื้นฐานในการดำเนินงาน เป็นโครงสร้างและเป็นแนวทางให้การศึกษา ในปัจจุบันหลาย ๆ ประเทศได้พยายามปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสม เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจภายในบ้านเมืองของตน การปรับปรุงย่อมแตกต่างกันไปตามสภาพของแต่ละประเทศ แต่ที่คล้ายกันคือ ความพยายามที่จะให้การศึกษาส่งเสริมประโยชน์โดยตรงต่อชีวิตประจำวันของพลเมือง และปรับปรุงวิธีจัดการศึกษาให้ทันสมัยยิ่งขึ้น เพื่อปรับการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพที่เปลี่ยนแปลงไปในด้านวัฒนธรรม สังคม การปกครอง และเศรษฐกิจของแต่ละประเทศ ดังเช่น การปฏิรูปการศึกษาของสาธารณรัฐอาฟกานิสถาน ที่กำหนดโปรแกรมของหลักสูตรว่าต้องพยายามให้การเรียนสัมพันธ์กับสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการปกครองของประเทศ²

¹ ช่าง บัศวรี, ทฤษฎีหลักสูตร (ตอนที่ 1) (กรุงเทพมหานคร : มงคลการพิมพ์, 2504), หน้าคำนำ.

² UNESCO, "Education Reform in the Republic of Afghanistan," Education in Asia : Reviews, Reports and Note (13-15 September 1976) : 8.

สำหรับประเทศไทย การร่างหลักสูตรแต่ละยุคแต่ละสมัย ย่อมให้สอดคล้องกับเรื่องถึงกล่าวมาแล้วทั้งสิ้น ดังเห็นได้จาก ระยะเวลาหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อประมาณ พ.ศ. 2480 ประเทศไทยต้องการข้าราชการที่ต้องอาศัยความสามารถด้านภาษา อ่าน เขียน และคัดลายมือ หลักสูตรในสมัยนี้ก็เน้นหนักในเรื่อง การอ่าน เขียน และคัดลายมือ ทั้งนี้เป็นต้น แต่หลักสูตรทุกฉบับจะเป็นหลักสูตรที่ดีสำหรับยุคนั้นสมัยนั้นเท่านั้น เมื่อสภาพของสังคม เศรษฐกิจและการเมืองของประเทศเปลี่ยนไป หลักสูตรก็ต้องเปลี่ยนไปด้วย

ปัจจุบันสภาพของสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งอาจแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะคือ¹

1. สังคมชนบท ประชาชนในสังคมนี้ประกอบอาชีพทางการเกษตร อาศัยอยู่ตามชนบท ส่วนใหญ่มีฐานะยากจน และมีความเป็นอยู่ที่คล้าย ๆ กัน
2. สังคมเมือง ประชาชนในสังคมนี้ประกอบอาชีพทางพาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม อาศัยอยู่ตามเมืองต่าง ๆ มีความแตกต่างกันทางด้านฐานะความเป็นอยู่และอาชีพ
3. สังคมชนกลุ่มน้อย เป็นกลุ่มที่มีภาษา วัฒนธรรม การแต่งกาย ประเพณีต่างไปจากคนส่วนใหญ่ เช่น สังคมชาวเขา มุสลิม เป็นต้น

เมื่อสังคมไทยมีลักษณะแตกต่างกันเช่นนี้ การศึกษาที่จะเอื้อประโยชน์สุดแก่คนในประเทศ น่าจะมีลักษณะแตกต่างกันไปด้วย แต่เท่าที่ปรากฏการศึกษาที่รัฐจัดให้ประชาชนเป็นแนวเดียวกันหมด หลักสูตรก็ฉบับเดียวกันทั้งประเทศ ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ การศึกษาที่ถือว่าเป็นเครื่องมือในการพัฒนาสังคมย่อมไม่ไฉน เพราะการศึกษาไม่ได้สร้างความมั่นใจแก่ผู้สำเร็จการศึกษา ในการที่จะดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็วนี้ยากที่บุคคลในสังคมจะปรับตัวให้ทัน ปัญหาที่น่าปลงใจจึงติดคามา

¹ไพฑูริย์ เครือแก้ว, ลักษณะสังคมไทย (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เลียงเที่ยงจงเจริญ, 2513), หน้า 58.

ในขณะที่เดียวกัน ประเทศเราปัจจุบันประสบปัญหาทางด้านเศรษฐกิจอย่างมาก เช่น ปัญหาความยากจน ปัญหาความแตกต่างของรายได้ ปัญหาการว่างงาน เป็นต้น ทั้งนี้เป็นผลเนื่องมาจาก การเพิ่มจำนวนประชากรอย่างรวดเร็ว เศรษฐกิจระดับปากท้องชาวนาน่ากังวลทวีขึ้น เครื่องอุปโภคทั้งหลายมีราคาสูงขึ้น แต่รายได้ของประชาชนกลับไม่เพิ่มขึ้น ทั้งนี้เพราะประชากรของประเทศ 80 % ประกอบอาชีพทางการเกษตรและมีรายได้ต่ำ เมื่อเทียบกับชาวเมืองคือ เกษตรกรมีรายได้ต่อคน 1,433 บาท ส่วนรายได้ต่อคนของชาวเมือง 10,061 บาท รายได้ต่อคนของเกษตรกรคิดเป็น 14.2 % ของชาวเมืองเท่านั้น¹ ดังนั้นแม้รัฐจะจัดการศึกษาให้ประชากรในชาติ แต่การศึกษาที่จัดให้มันไม่สามารถผลิตคนใหม่ที่มีความสามารถในอาชีพ รัฐจึงปรับปรุงการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์หรือเป็นผู้บริโภคที่ฉลาดได้

ทางด้านการเมือง ประเทศเราก้าวสู่ยุคการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองอย่างมาก ภายหลังจากวันที่ 14 ตุลาคม 2516 เป็นต้นมา มีการร่างรัฐธรรมนูญเพื่อดำเนินการปกครองประเทศในระบอบรัฐสภา วิถีทางชีวิตของคนไทยก็เปลี่ยนแปลงไป ประชาชนได้เรียกร้องสิทธิที่จะปกป้องผลประโยชน์ของตน และต้องการจะมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศมากขึ้น

ทางด้านการศึกษา การจัดการศึกษาที่แล้วมา เป็นการศึกษาที่เน้นในการศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น เป็นระบบที่สิ้นเปลือง ไม่เหมาะสมกับสังคมไทยซึ่งประชาชนส่วนใหญ่มีฐานะยากจนจึงทำให้มีจำนวนผู้ออกกลางคันสูง ทำให้เกิดความสูญเสียทางด้านงบประมาณที่รัฐได้ทุ่มเทให้ทางการศึกษาอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านการศึกษา รัฐได้จัดสรรงบประมาณให้ถึง 16,764.6 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 53.7 ของงบประมาณทางการศึกษาทั้งหมด แต่คุณภาพทางการศึกษาที่ได้ไม่คุ้มกับค่าใช้จ่ายที่รัฐลงทุนไป เพราะอัตราการเรียนซ้ำชั้นของเด็กสูงคิดเฉลี่ยทุกชั้นแล้วประมาณร้อยละ 16.27 ต่อปี นอกจากนี้เด็กที่จบการศึกษามักบังคับไปแล้วไม่สามารถ

¹ ไชยยงค์ ชูชาติ, การปฏิรูปที่ดิน (กรุงเทพมหานคร : แพรวพินทยา, 2518), หน้า 172.

² กองแผนงาน, กระทรวงศึกษาธิการ, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระยะที่ 4 (2520-2524) เฉพาะเกี่ยวกับการศึกษาและสังคม (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2519), หน้า 30.

อ่าน เขียน หรือนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในวิถีประจำวันได้ ดังเห็นได้จากการวิจัยสภาพการรู้หนังสือของผู้อยู่ชั้นประถมปีที่สี่ ของกองการประถมศึกษา กรมสามัญศึกษา พบว่า นักเรียนที่จบชั้นประถมปีที่สี่มีความรู้อ่านออกเขียนได้เพียงร้อยละ 67 เท่านั้น ที่เหลืออีกร้อยละ 33 มีความรู้ อ่านและเขียนคำมาก จนไม่อาจยอมรับได้ว่าเป็นผู้รู้หนังสือ¹ จึงเห็นได้ว่าการจัดการศึกษาที่ผ่านมาไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร และประกอบกับเกิดความเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับความก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยีทางการศึกษาอย่างมาก มีการนำเอาเทคนิควิธีการใหม่ ๆ มาใช้ในการเรียนการสอน เช่น บทเรียนสำเร็จรูป การเลื่อนชั้นโดยอัตโนมัติ การจัดชั้นเรียนแบบศูนย์การเรียน การจัดโรงเรียนระบบไม่แบ่งชั้น เป็นต้น จึงทำให้ระบบการศึกษาที่เป็นอยู่ล้าสมัยไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนไป จากสภาพการณ์ต่าง ๆ ดังกล่าวทำให้เรามองเห็นว่า หลักสูตร 2503 นี้เหมาะสมกับสภาพของประเทศในช่วงที่ผ่านมา แต่ไม่เหมาะสมและทันต่อสภาพปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นด้านเทคโนโลยี ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และการเมือง ดังเห็นได้จากการวิเคราะห์หลักสูตรของคณะกรรมการวิเคราะห์หลักสูตรประถมศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อเดือนพฤษภาคม 2515 พบว่า หลักสูตรประถมศึกษา 2503 มีจุดอ่อนดังนี้²

1. หลักสูตรมุ่งให้ผู้เรียนสำเร็จการศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นไป
2. ความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตรกว้าง และมากเกินไป ไม่สอดคล้องกับวิถีภาวะของเด็ก และเกินความสามารถของครูที่จะปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายได้
3. ความมุ่งหมายที่กำหนดไว้เป็นสากลมากเกินไป มิได้เน้นลักษณะความเป็นไทย
4. เนื้อหาสาระของหลักสูตรไม่สอดคล้องกับชีวิตประจำวัน ผู้เรียนไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตได้ นอกจากนี้เนื้อหาและความมุ่งหมายยังขาดความสัมพันธ์สอดคล้องกัน

¹กองการประถมศึกษา, กรมสามัญศึกษา, รายงานการวิจัย : สภาพการรู้หนังสือของผู้อยู่ชั้นประถมปีที่ 4 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2512), หน้า 40.

²กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ, รายงานการวิเคราะห์หลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2503 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2521), หน้า 13-15.

5. หลักสูตรเพียงแต่กำหนดความมุ่งหมาย อัตราเวลาเรียนและเนื้อหาไว้อย่างกว้าง ๆ เท่านั้น ไม่ได้กำหนดลักษณะกิจกรรมการเรียนการสอน แบบอย่างวิธีสอน การจัดสภาพแวดล้อม ในโรงเรียนไว้ ทำให้ครูไม่สามารถนำหลักสูตรไปปฏิบัติได้คือพอ

ด้วยเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าว รัฐบาลจึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการวางพื้นฐาน เพื่อการปฏิรูปการศึกษาขึ้นเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2517 เพื่อดำเนินการศึกษาปัญหา พิจารณาแนะ แนวทางในการจัดการศึกษาของไทยให้เหมาะสมยิ่งขึ้น¹ จากนั้นได้มีการจัดร่างแผนการศึกษาชาติ ขึ้นใหม่ กลายมาเป็นแผนการศึกษาชาติ 2520 ที่ประกาศใช้ในปัจจุบัน และเพื่อให้สอดคล้องกับแนว ปฏิรูปการศึกษาดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการจึงเห็นความจำเป็นในการปรับปรุงหลักสูตรทุกระดับ รวมทั้งหลักสูตรประถมศึกษา โดยได้แต่งตั้งคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตร (กป.ศ.) ขึ้นเพื่อ พิจารณาลักษณะ ขอบเขต และผลการใช้หลักสูตร พ.ศ. 2503 ต่อมาคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตร ได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการขึ้นมาชุดหนึ่งเพื่อปรับปรุงหลักสูตรประถมศึกษา โดยคณะกรรมการ ชุดนี้ได้รวบรวมข้อคิดเห็นจากรายงานการวิจัยที่ได้จากแหล่งต่าง ๆ และพิจารณาสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองของประเทศประกอบ แล้วนำมากำหนดเป็นจุดมุ่งหมาย หลักการ โครงสร้าง ของหลักสูตร ต่อมาได้มีการตั้งคณะกรรมการปฏิบัติการร่างหลักสูตร ซึ่งคณะกรรมการชุดนี้ประกอบด้วย ค่ายผู้เชี่ยวชาญ นักการศึกษา นักพัฒนาหลักสูตร ครูผู้สอน ซึ่งมากจากหลายหน่วยงาน โดยมี กองพัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการเป็นผู้ประสานงาน คณะกรรมการดังกล่าวได้ยกร่างหลักสูตรสำเร็จ ลงเมื่อเดือนสิงหาคม 2518 ต่อมากระทรวงศึกษาธิการได้ตั้งกรรมการขึ้นมาอีกชุดหนึ่งเพื่อจัดทำ ต้นฉบับหลักสูตรประถมศึกษาเป็นรูปเล่ม เสร็จเมื่อวันที่ 31 ตุลาคม 2518 จากนั้นกรมวิชาการ ได้นำหลักสูตรแม่บทมาสร้าง แผนการสอน สื่อการเรียน หนังสือเรียน ตลอดจนแบบฝึกหัดต่าง ๆ เพื่อประกอบหลักสูตร และนำไปทดลองใช้เพื่อหาข้อบกพร่องเพื่อการปรับปรุงแก้ไข

¹ลีปนพนนท์) เกตุทัต, การปฏิรูปการศึกษา (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทย วัฒนาพานิช, 2518), หน้า 4.

การทดลองหลักสูตรจะมีการทดลองขึ้นละ 2 ปี โดยเริ่มจากปี พ.ศ.2519 ทดลอง
 ชั้น ป.1 ครั้งที่ 1 พ.ศ.2520 ทดลองชั้น ป.1 ครั้งที่ 2 และชั้น ป.2 ครั้งที่ 1 พ.ศ.2521
 ประกาศใช้หลักสูตร ป.1 ทั่วประเทศ ทดลอง ป.2 ครั้งที่ 2 ทดลอง ป.3 ครั้งที่ 1 พ.ศ.2522
 ประกาศใช้หลักสูตร ป.2 ทั่วประเทศ ทดลอง ป.3 ครั้งที่ 2 ทดลอง ป.4 ครั้งที่ 1 ทำ
 เช่นนี้ตามลำดับจนสามารถใช้หลักสูตร ป.1 - ป.6 ทั่วประเทศในปี พ.ศ.2526 หนึ่งโรงเรียน
 ที่ใช้ในการทดลอง กรมวิชาการได้เลือกจากโรงเรียนประถมศึกษาที่มีลักษณะต่าง ๆ ที่คล้ายกับ
 โรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่ของประเทศ รวมทั้งสิ้น 65 โรงเรียน โดยใช้เขตศึกษาต่าง ๆ เป็น
 ผู้ทดลอง 40 โรงเรียน ส่วนอีก 25 โรงเรียน กรมวิชาการเป็นผู้ทดลอง

เมื่อเสร็จสิ้นการทดลองแล้ว กรมวิชาการก็ให้นำเอาข้อบกพร่องและข้อเสนอแนะที่ได้รับ
 ระหว่างการทดลองมาเป็นแนวทางในการพิจารณาปรับปรุง แผนการสอน สื่อการเรียน และ
 หนังสือเรียน และในที่สุดได้ประกาศใช้หลักสูตรประถมศึกษาใหม่ทั่วประเทศ ในปีการศึกษา 2521
 โดยเริ่มตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เป็นต้นไป

การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรประถมศึกษาครั้งนี้ได้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงระบบต่าง ๆ
 หลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นระบบบริหาร การวัดผล การนิเทศ และที่สำคัญที่สุดคือกระบวนการ
 เรียนการสอน จะต้องเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างมาก กล่าวคือหลักสูตรใหม่เน้นความสำคัญ
 ที่ผู้เรียนเป็นอันดับแรก ต้องการที่จะให้ผู้เรียน คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น และสามารถนำความรู้ที่ได้
 ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน กว้าง เหตุนี้ครูผู้สอนจะต้องเปลี่ยนบทบาทของตนเสียใหม่จากที่เคย
 เป็นตัวเอามาเป็นเพียงผู้ช่วย โดยจักประสบการณ์ที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง
 ครูจะต้องลดบทบาทในการพูดของตนเองให้น้อยลง และหันไปนำวิธีสอนหลาย ๆ แบบ ออก
 จนสื่อการเรียนประเภทต่าง ๆ ที่เหมาะสมมาใช้ในห้องเรียน นอกจากนี้หลักสูตรใหม่ได้เน้นให้ครู
 เป็นผู้รับผิดชอบสำคัญในการประเมินผลการเรียนของผู้เรียน โดยครูจะต้องเป็นผู้ตรวจสอบพฤติกรรม
 ของผู้เรียนและตัดสินให้ผู้เรียนผ่านพฤติกรรมต่าง ๆ ความที่กำหนดไว้ในสมุดประจำชั้น ดังนั้นจะเห็น
 ได้ว่าครูเป็นบุคคลสำคัญในการนำหลักสูตรไปใช้ จึงอาจกล่าวได้ว่าหลักสูตรจะสัมฤทธิ์ผลหรือไม่เพียง
 ไรขึ้นอยู่กับครูผู้สอน เพราะครูเป็นผู้นำหลักสูตรไปใช้โดยตรง ครูให้นำเอาเทคนิควิธีสอนใหม่ ๆ

ตลอดจนสื่อการเรียนมาใช้ในการเรียนการสอนเพียงใจ และครูได้ใช้เทคนิควิธีการที่เหมาะสม ประเมินผลการเรียนของผู้เรียนหรือไม่ อย่างไรก็ตามการที่ครูจะทำหน้าที่ของตนได้อย่างนั้น ย่อมต้องอาศัยความร่วมมือช่วยเหลือ สนับสนุน จากหน่วยงานหรือบุคคลต่าง ๆ หลายฝ่ายดังนี้

1. หน่วยงานรับผิดชอบส่วนกลาง ได้แก่ ศูนย์พัฒนาหลักสูตรของกรมวิชาการ หน่วยงานนี้มีความสำคัญต่อการนำหลักสูตรไปใช้ เพราะเป็นหน่วยงานที่จะเผยแพร่ให้ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร ทำเนียบการจัดอบรมครู และครูใหญ่เพื่อเตรียมการใช้หลักสูตร โดยได้ประสานงานกับกรมการศึกษาคึกกุ จักการอบรมวิทยากรจากวิทยาลัยครูแต่ละแห่งที่ได้รับคัดเลือกมา แห่งละ 5 คน ๗ กรมวิชาการในเดือนตุลาคม-พฤศจิกายน เป็นเวลา 10 วัน จากนั้นวิทยากรระดับหนึ่งเหล่านี้จะไปอบรมวิทยากรระดับสองซึ่งคัดเลือกจากวิทยาลัยครูหรือจังหวัดที่วิทยาลัยครูรับผิดชอบ เป็นเวลา 10 วัน จากนั้นให้วิทยากรระดับนี้ไปอบรมครูใหญ่ และครูที่สอนชั้นประถมปีที่ 1 ที่ได้รับคัดเลือกมาในเดือนมีนาคม-เมษายน เป็นเวลา 5 วัน และชั้นสุดท้าย ครูใหญ่ และครูที่ผ่านการอบรมจะไปถ่ายทอดให้ครู ป.1 ในโรงเรียนได้รับทราบ

นอกจากนี้ศูนย์พัฒนาหลักสูตรยังเป็นผู้ผลิตและแจกจ่ายเอกสารหลักสูตร และวัสดุหลักสูตร แก่ครูเพื่อใช้ในการเรียนการสอน ตลอดจนร่วมมือกับกรมการปกครองในการจัดซื้อหนังสือเรียน แจกนักเรียนตามโรงเรียนต่าง ๆ ทั่วประเทศ

2. หน่วยงานรับผิดชอบส่วนท้องถิ่น ได้แก่

2.1 โรงเรียน หน่วยงานนี้เป็นหน่วยงานที่ครูจะนำหลักสูตรไปใช้โดยตรง จึงเป็นหน่วยงานที่สำคัญ ผู้รับผิดชอบและบริหารหน่วยงานได้แก่ครูใหญ่ ครูใหญ่จึงเป็นผู้มีความสำคัญมาก เป็นผู้ใกล้ชิดกับครูในการนำหลักสูตรไปใช้โดยตรง เป็นผู้บริหารงานวิชาการในโรงเรียน ดังนั้นครูจะนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียนได้ผลดีแค่ไหน ขึ้นอยู่กับครูใหญ่ ในการที่จะคอยเอาใจใส่ กระตุ้นและให้ความสะดวกแก่ครูในการนำหลักสูตรไปใช้ ตลอดจนสามารถแนะนำให้ความช่วยเหลือ และสามารถทำการนิเทศครูในการใช้หลักสูตรใหม่ได้ นั้นย่อมหมายความว่าครูใหญ่จะต้องเข้าใจหลักสูตรอย่างแท้จริง และจะต้องบริหารงานในโรงเรียนด้วยกระบวนการต่าง ๆ ที่จะก่อให้เกิด

ความร่วมมืออย่างเข้มแข็งจากทุกคน ครูใหญ่จะต้องเสริมขวัญและกำลังใจแก่ครูในการทำงาน ตลอดจนจัดสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ภายในโรงเรียนให้เอื้อต่อหลักสูตรใหม่ พร้อมทั้งจัดบริการที่จะช่วยส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียน เช่น บริการห้องสมุด บริการค่านสาขารวมสุขและอนามัย บริการค่านศิลป์ คณิต และกีฬา เป็นต้น นอกจากนี้ครูใหญ่จะต้องประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองและชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ทราบเรื่องหลักสูตรใหม่ ด้วยเหตุที่ทางโรงเรียนต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชนในการจัดการเรียนการสอนแก่เด็กตามแนวหลักสูตรใหม่ เพราะการสอนตามแนวหลักสูตรใหม่นั้น เด็กจะต้องเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ จากที่บ้านและชุมชนด้วย นอกจากนี้ยังต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ปกครองในการดูแลเอาใจใส่บุตรธิดาของตน ปฏิบัติในเรื่องที่เรียนมาตามแนวหลักสูตรใหม่อย่างสม่ำเสมอ

2.2 ส่วนการศึกษา หมวดการศึกษาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นระดับจังหวัดหรืออำเภอ หรือเทศบาล เป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญต่อการใช้หลักสูตรของครูเช่นกัน เพราะหน่วยงานนี้จะเป็นผู้บริหาร บริการ และดำเนินการใช้หลักสูตรในห้องเรียน ครูจะดำเนินการใช้หลักสูตรได้คล่องตัวเพียงใดขึ้นอยู่กับ การบริหาร บริการ และการเอาใจใส่ตรวจเยี่ยมโรงเรียนของกลุ่มผู้บริหารในหน่วยงานนี้

2.3 หน่วยงานพิเศษ ได้แก่ ศึกษาพิเศษทุกระดับ เป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญแก่ครูในการนำหลักสูตรไปใช้มาก เพราะศึกษาพิเศษจากหน่วยงานนี้จะต้องเป็นผู้มีเทคนิค ความเฉลียวฉลาดในการใช้หลักสูตรนั้น ครูมีปัญหาอะไร จะช่วยเหลือวิธีใด รวมทั้งวางแผนและดำเนินการอบรมครูเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ของครูในการใช้หลักสูตรใหม่ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.4 วิทยาลัยครู หน่วยงานนี้มีส่วนรับผิดชอบต่อการใช้หลักสูตรใหม่ของครู โดยร่วมมือกับศูนย์พัฒนาหลักสูตร อบรมวิชาการ ดำเนินการอบรมเพื่อเตรียมการใช้หลักสูตรแก่ครูใหญ่ และครูชั้นประถมศึกษาที่ 1 ดังนั้นหน่วยงานนี้ต้องทำหน้าที่ในการศึกษาค้นคว้า และมีเทคนิคในการใช้หลักสูตรใหม่แก่ของผู้นี้คืออบรม

จากสภาพการดังกล่าว จะเห็นว่า ครูนำหลักสูตรไปใช้ได้สัมฤทธิ์ผลแค่ไหน เพียงใด

มิได้ขึ้นอยู่กับตัวครูแต่เพียงอย่างเดียว ยังต้องขึ้นอยู่กับบุคคลหรือหน่วยงานต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้ว ดังนั้นเมื่อพิจารณาถึงความร่วมมือช่วยเหลือที่ครูได้รับจากบุคคลหรือหน่วยงานต่าง ๆ ข้างต้น ครูอาจประสบปัญหาและอุปสรรคในการนำหลักสูตรไปใช้ เนื่องจากความร่วมมือช่วยเหลือที่ครูได้รับยังไม่สมบูรณ์และเพียงพอ ดังเช่น

๑. การอบรมครูเพื่อเตรียมการใช้หลักสูตรที่ครูได้รับ เป็นการอบรมที่กระชั้นชิดและมีระยะเวลาในการอบรมจำกัด เมื่อเทียบกับเนื้อหาความรู้ ความใหม่ของหลักสูตรที่ครูจะต้องทำความเข้าใจ ประกอบกับอบรมเป็นทอด ๆ ดังกล่าว ย่อมทำให้ครูไม่เข้าใจหลักสูตรอย่างแท้จริงได้

๒. ด้านวัสดุหลักสูตร การแจกจ่ายวัสดุและเอกสารประกอบหลักสูตร ยังไม่เป็นผลดี กล่าวคือ โรงเรียนขาดคู่มือครู ขาดสื่อการเรียน ขาดหนังสือเรียน จะเนื่องมาจากขาดงบประมาณ การแจกจ่ายล่าช้า หรืออาจเกิดจากความเข้าใจผิดของหน่วยงานที่มีหน้าที่แจกจ่ายเอกสารต่าง ๆ ทำให้ครูไม่ได้รับเอกสารต่าง ๆ เพียงพอ และทันเวลา ทำให้เกิดปัญหาแก่ครูในการจัดการเรียนการสอนอย่างมาก

๓. ด้านการติดตามผลการใช้หลักสูตรใหม่ จากการสำรวจโรงเรียน 50 โรงเรียน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลังจากประกาศใช้หลักสูตรไปแล้ว 1 ภาคการศึกษา จะพบว่า ครูชั้นประถมศึกษาที่ 1 ยังไม่ได้รับการติดตามผลช่วยเหลือ หรือไม่ได้รับการนิเทศถึงร้อยละ 30 ที่ผ่านการนิเทศก็จะผ่านเพียง 1 ครั้ง ส่วนมากจากครูใหญ่ ส่วนที่ผ่านการนิเทศจากศึกษานิเทศก์จะมีเพียงร้อยละ 28.57 และจากวิทยากรเพียงร้อยละ 11.43¹ จึงทำให้มองเห็นว่ายังขาดการติดตามผลการใช้หลักสูตรใหม่จากผู้มีส่วนรับผิดชอบ

¹ วิไล โบริ์เสร์วังก์, "ปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ของครูประจำการโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา", รายงานการวิจัยประกอบการศึกษาวិชา 413 789 การศึกษาเฉพาะทาง หน้า 74. (อัครสำเนา)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวและด้วยเหตุที่เขตการศึกษา 6 เป็นเขตหนึ่งใน 12 เขตการศึกษา ที่มีส่วนรับผิดชอบต่อการนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งเขตนี้ประกอบไปด้วยจังหวัด 7 จังหวัดคือ ลพบุรี สระบุรี สิงห์บุรี ชัยนาท อ่างทอง อุทัยธานี และอุทัยธานี เขตนี้มีโรงเรียนตั้งอยู่กระจายตามท้องถิ่นต่าง ๆ บางแห่งการคมนาคมติดต่อไม่สะดวก และจากรายงานการวิจัยสภาพการศึกษา ระดับประถมศึกษาของจังหวัดต่าง ๆ ในเขตการศึกษา 6¹ พบว่าโรงเรียนในชนบทส่วนใหญ่ประสบปัญหาทางด้านความพร้อม กล่าวคือ ขาดแคลนครู อาคารสถานที่ ม้านั่ง ตู้เอกสาร ขาดอุปกรณ์การสอนและขาดงบประมาณ นอกจากนี้ยังประสบปัญหาเกี่ยวกับตัวครู คือครูไม่เอาใจใส่ต่อการสอนเท่าที่ควร ครูขาดสวัสดิการ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ ดร.สุรัฐ ศิลปอนันต์ และคณะ ในเรื่องการสำรวจความคิดเห็นของครูระดับประถมศึกษา เกี่ยวกับปัญหาในวงการศึกษา ขอบเขตการศึกษาต่าง ๆ พบว่า ครูต้องการความช่วยเหลือเกี่ยวกับอุปกรณ์การสอนวิชาต่าง ๆ ขาดเอกสารตำรา คู่มือครู เครื่องมือวัดผล ต้องการการนิเทศตรวจเยี่ยมของศึกษานิเทศก์ และผู้บริหารการศึกษา และต้องการให้ส่งเสริมสวัสดิการของครูให้มากกว่านี้²

จากปัญหาและผลการวิจัยดังกล่าว อาจมีผลกระทบต่อการนำหลักสูตรประถมศึกษา 2521 ไปใช้ในโรงเรียน จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาปัญหาของผู้บริหารโรงเรียนและครูชั้นประถมศึกษา 1 ในการใช้หลักสูตรประถมศึกษา 2521 เนื่องจากว่าบุคคลทั้งสองกลุ่มเป็นตัวจักรสำคัญที่จะนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียนโดยตรง

¹ ฝ่ายวิชาการ, ภาคศึกษา 6, รายงานการวิจัยสภาพการศึกษาระดับประถมศึกษา ตอนปลายของจังหวัดต่าง ๆ ในภาคศึกษา 6 (ม.ป.ท., ม.ป.ป.), หน้า 59-60.

² สุรัฐ ศิลปอนันต์, ลักขณา สีตสุวรรณ และ ประเสวีร์ รัตนรัตน์, รายงานการสำรวจปัญหาการศึกษาของจังหวัดและเขต (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, 2518), หน้า 58-59.

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาของผู้บริหารโรงเรียนและครูชั้นประถมศึกษา 1 ในโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตการศึกษา 6 เกี่ยวกับปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 อันประกอบด้วย ปัญหาเกี่ยวกับตัวครู ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร และวัสดุหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการเรียน และการวัดผลและประเมินผล
2. เพื่อเปรียบเทียบปัญหาของผู้บริหารโรงเรียนและครูชั้นประถมศึกษา 1 ในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีต่อการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521

สมมติฐานในการวิจัย

— ผู้บริหารโรงเรียนและครูชั้นประถมศึกษา 1 ในเขตการศึกษา 6 มีปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ไม่แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. โรงเรียนประถมศึกษาที่เป็นตัวอย่างประชากรในการวิจัยครั้งนี้ เป็นโรงเรียนในเขตการศึกษา 6 ที่ดำเนินการเรียนการสอนในโรงเรียนโดยใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ครบ 1 ปีการศึกษา
2. ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งหมายถึงครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ หรือ ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 200 คน และครูที่สอนชั้นประถมศึกษา 1 ในปีที่ประกาศใช้หลักสูตรประถมศึกษา 2521 จำนวน 200 คน ในเขตการศึกษา 6 เท่านั้น
3. การสำรวจและการเก็บข้อมูลของโรงเรียนเกี่ยวกับปัญหาการใช้หลักสูตรนี้ พิจารณาใน 5 เรื่องคือ ปัญหาเกี่ยวกับตัวครู ปัญหาความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและวัสดุหลักสูตร ปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ปัญหาการใช้สื่อการเรียน และปัญหาการวัดผลและประเมินผล

วิธีดำเนินการวิจัย

1. สร้างแบบสอบถามฉบับชั่วคราว เกี่ยวกับปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 โดยมีลักษณะคำถามเป็นแบบเติมคำ แบบตรวจสอบ แบบประเมินค่า และแบบคำถามปลายเปิด
2. นำแบบสอบถามฉบับชั่วคราวไปทดลองใช้กับผู้บริหารโรงเรียนและครูชั้นประถมศึกษาที่ 1 ในโรงเรียนประถมศึกษาในเขตการศึกษา 6 ที่ไม่ใช่ตัวอย่างประชากรประเภทละ 10 คน รวมทั้งสิ้น 20 คน แล้วนำแบบสอบถามมาปรับปรุงเป็นฉบับสมบูรณ์
3. นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างประชากรซึ่งเป็นผู้บริหารโรงเรียนและครูชั้นประถมศึกษาที่ 1 ในโรงเรียนประถมศึกษาในเขตการศึกษา 6 ประเภทละ 200 คน รวมทั้งสิ้น 400 คน โดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งเป็นกลุ่ม (Cluster Sampling)
4. วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่ามัธยเทศคณิต (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และเปรียบเทียบปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ของผู้บริหารโรงเรียน และครูชั้นประถมศึกษาที่ 1 โดยทดสอบค่า z - test

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

1. ช่วยให้ทราบปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ของผู้บริหารโรงเรียนและครูชั้นประถมศึกษาที่ 1 โรงเรียนประถมศึกษาในเขตการศึกษา 6 เกี่ยวกับการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521
2. เป็นแนวทางสำหรับศูนย์พัฒนาหลักสูตร เขตศึกษา ฝ่ายการศึกษา หน่วยศึกษานิเทศก์ และวิทยาลัยครู ในการปรับปรุงการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ตลอดจนการปรับปรุงการอบรมบุคลากรในการใช้หลักสูตรในปีต่อ ๆ ไป

คำจำกัดความ

1. ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ และ ผู้อำนวยการโรงเรียน ประถมศึกษา
2. ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หมายถึง ผู้ที่สอนอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษา ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
3. หลักสูตรใหม่ หมายถึง หลักสูตรประถมศึกษา ฉบับพุทธศักราช 2521
4. จุดหมาย หมายถึง ความต้องการโดยเฉพาะของหลักสูตร ซึ่งกำหนดขึ้นตามนโยบายของหลักสูตร (ความต้องการพื้นฐาน) และแสดงให้เห็นผลที่จะเกิดขึ้นแก่ผู้เรียน
5. หลักการ หมายถึง หลักพื้นฐานหรือแนวทางอันเป็นแม่บทของหลักสูตรซึ่งจะแสดงให้เห็นเจตจำนงโดยทั่วไปของหลักสูตร
6. โครงสร้าง หมายถึง กลุ่มของสิ่งต่าง ๆ หรือเรื่องต่าง ๆ ซึ่งประกอบขึ้นเป็นหลักสูตร
7. จุดประสงค์ทั่วไป หมายถึง ความต้องการทั่วไปของแต่ละกลุ่มวิชา
8. จุดประสงค์การเรียนรู้เชิงพฤติกรรม หมายถึง ข้อกำหนดที่วางไว้ในรูปของการแสดงออกที่สามารถวัดได้
9. ความคิดรวบยอด คือ หลักวิชาหรือความรู้สำคัญ หรือความเชื่ออันเป็นพื้นฐานซึ่งจะนำไปสู่จุดประสงค์การเรียนรู้ได้ประการหนึ่ง และซึ่งจะช่วยในการกำหนดเนื้อหาสาระละเอียดของหลักสูตรได้อีกประการหนึ่ง
10. บูรณาการ คือ การสัมพันธ์แผนการสอนของมวลประสภการทั้ง 4 กลุ่ม เข้ามารวมเป็นกลุ่มหรือหน่วยเดียวกัน เพื่อสอนเป็นรายสัปดาห์หรือรายวัน
11. คาบเวลา คือ เวลาที่ใช้ในการสอนคาบละ 20 นาที
12. เอกสารหลักสูตร คือ เอกสารที่กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการจัดทำขึ้น ประกอบการใช้หลักสูตรประถมศึกษา 2521 เช่น หลักสูตร แผนการสอน คู่มือครูในการสอนกลุ่มวิชาต่าง ๆ คู่มือการวัดและประเมินผล เป็นต้น

13. วัสดุหลักสูตร หมายถึง เอกสารที่กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ จัดทำขึ้น เช่น หนังสือเรียน หนังสืออ่านประกอบ หนังสือส่งเสริมการอ่าน แบบฝึกหัด บัตรงาน แผนภาพ เป็นต้น

14. สื่อการเรียน คือ เครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ ที่จะช่วยสนับสนุนให้การเรียนการสอนบรรลุตามจุดหมายที่วางไว้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย